

Міністерство освіти і науки України
Національна академія педагогічних наук України
Громадська організація «ЕдКемп Україна»
БО БТ «Київський інститут гендерних досліджень»
Jindal Institute of Behavioural Sciences of O. P. Jindal Global University (Delhi, India)
Управління освіти і науки Тернопільської ОДА
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науково-дослідний центр з проблем гендерної освіти та виховання учнівської та
студентської молоді НАПН України – ТНПУ ім. В. Гнатюка
Інклюзивно-ресурсний центр ТНПУ ім. В.Гнатюка

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ГЕНДЕРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

**Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної
конференції**

10–11 вересня 2020 року

Тернопіль
2020

УДК 37.014:[305+316.6](477:4-6ЄЄ):005.745"20"

**Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
«Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції»**

*Рекомендовано до друку Вченою радою ТНПУ ім. В. Гнатюка
(протокол №2 від 29 вересня 2020 року)*

Рецензенти:

*Буяк Б. Б., доктор філофських наук, професор
Дороніна Т. О., докторка педагогічних наук, професорка
Яблонська Т. М., докторка психологічних наук, професорка*

Редакційна наукова колегія:

*Ігор Гевко, доктор педагогічних наук, професор
Тамара Говорун, докторка психологічних наук, професорка
Ольга Кізь, кандидатка психологічних наук, доцентка
Оксана Кікінежді, докторка психологічних наук, професорка
Володимир Кравець, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України
Олена Масалітіна, кандидатка філологічних наук, доцентка
Світлана Сисоєва, докторка педагогічних наук, професорка, дійсна членкиня НАПН України
Марфа Скорик, кандидатка політичних наук
Ірина Шульга, кандидатка педагогічних наук*

Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 10–11 вересня 2020 р. / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 288 с.

Modern strategies of gender education in the conditions of European integration : proceedings of the International Scientific and Practical Conference, September 10–11, 2020 / Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University ; under the general editorship V. P. Kravets, O. M. Kikinezhdi. Ternopil : TNPU, 2020. 288 p.

ISBN 978-617-595-103-3

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції», яка відбулася 10–11 вересня 2020 року у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка.

Для науковців, викладачів, педагогів, психологів, докторантів, аспірантів, магістрантів, студентів, активістів молодіжних та громадських об'єднань/організацій та усіх, кого цікавить гендерна проблематика.

Погляди редакційної колегії можуть відрізнятися від авторського викладу. Відповідальність за зміст поданого матеріалу несуть автори.

ISBN 978-617-595-103-3

РОЗДІЛ 4

ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ»: ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС

Ольга БАРНА

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
barna_ov@fizmat.tnpu.edu.ua**

Однією з умов розбудови демократичної держави є формування в Україні ефективної політики рівних прав і можливостей для жінок і чоловіків, встановлення гендерного паритету, що уможливило врегулювання наявних гендерних проблем. Тому сьогодні особливого значення набуває проблема формування гендерної компетентності майбутніх учителів, які мають реалізовувати усі аспекти гендерної рівності в процесі своєї педагогічної діяльності. Гендерна компетентність, як інтегральна характеристика професійної компетентності педагога, розглядалася багатьма українськими та зарубіжними дослідниками (О. Вороніна, Т. Дороніна). Питання введення гендерної складової в освіту досліджували такі вчені, як Т. Говорун, О. Васильченко, О. Кікінежді, О. Ярська-Смирнова та інші [1]. Методологічні проблеми гендерної педагогіки висвітлені у працях В. Гайденко, Т. Дороніної, В. Кравця, Л. Штильової.

У цьому дослідженні ми пропонуємо опис практичного кейсу формування гендерної компетентності у майбутніх вчителів інформатики, який реалізований в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка в курсі методики навчання інформатики.

При побудові курсу ми опирались на результати наукових досліджень, що стосуються врахування гендерних особливостей учнів у процесі навчання. Зокрема, К. Федуріна наголошує на необхідності дотримання певних вимог: виокремлювати особливості гендерного засвоєння знань; оптимально добирати форми, методи і засоби навчання з урахуванням різниці пізнавальних інтересів дівчат і хлопців; визначати склад групи учнів, стиль навчальної діяльності, який не збігається з усередненим стилем навчальної діяльності інших; визначати стиль викладання й встановлювати відповідність чи невідповідність стилям навчальної діяльності учнів; визначати відповідність стилю викладання навчального матеріалу (підручників, посібників тощо) й стилю навчання учнів [2].

Практичний кейс, який спрямований на формування гендерної компетентності, використовується у модулі «Засоби навчання інформатики». Він містить опис проблеми/завдання, електронні версії навчальних підручників інформатики різних авторів, вимоги та висновки антидискримінаційної експертизи рукописів підручників, які брали участь у конкурсі.

Частина студентів академічної групи здійснює експертизу чинних підручників через розгляд наступних питань [3]:

1) кількісна диспропорція представленості осіб обох статей (також для характеристик віку, кольору шкіри, етнічності, релігії, інвалідності тощо);

2) визначення представленості осіб обох статей, різного віку, етнічності, релігії тощо через соціальні ролі, види діяльності, моделі поведінки, життєві сценарії, що притаманні жіночим і чоловічим персонажам, які фігурують у текстах, вправах, задачах, зображуються на ілюстраціях;

3) аналіз наявності стереотипної тенденції, що виявляється в навмисному розділенні, відокремленні осіб обох статей, зображенні їх і просторово окремо (в окремих частинах ілюстрації, в різних абзацах тексту тощо), і як протилежностей, що штучно протиставляються одна одній та начебто не мають між собою нічого спільного;

4) недопустимість зображення людини загалом і загальнолюдських цінностей виключно через образ чоловіка, етнічного українця, православного, людини без будь-яких фізичних обмежень;

5) використання гендерночутливої мови (англ. non-sexist language) – усного чи письмового висловлення, позбавленого андроцентризму, сексизму; використання фемінітивів, зафіксованих у словнику, та фемінітивів-новотворів.

Після ознайомлення з експертними висновками на рукописи підручників, студенти створюють свій експертний висновок, у змісті якого дають аналіз того, як в процесі доопрацювання рукописів було враховано зауваження експертів, пропонують власні ідеї щодо заміни чи доповнення гендерночутливих текстів, вправ, зображень. Презентують свій висновок іншим підгрупам. Слід зазначити, що при вивченні модуля «Засоби навчання інформатики» студенти використовують й інші практичні кейси, зокрема, здійснюють психолого-педагогічну, наукову та методичну експертизу підручників. Після чого групи студентів проводять пірінгове оцінювання отриманих результатів та презентують експертні висновки.

Описаний підхід має позитивний ефект на якість практичної підготовки студентів. Зокрема, в розробках власного навчально-методичного контенту з курсу інформатики; під час підготовки методичних матеріалів і моделювання навчальних занять з тем шкільного курсу інформатики в умовних освітніх закладах учасникам групи, яка безпосередньо працювала з «гендерним кейсом». Варто відмітити й інші моменти: якість створеного контенту на 18,0 % вища з тих питань, які розглядалися під час здійснення гендерної експертизи, аніж у тих групах, які працювали з іншими кейсами. А загальне розуміння студентами підходів щодо подолання гендерної нерівності на уроках інформатики, які працювали, аналізували та ознайомлювались із презентацією експертного висновку своїх колег підвищується на 37,0 %, у

порівнянні з результатами попереднього оцінювання, яке проводилось напередодні вивчення модуля.

Література

1. Васильченко О. І. Формування гендерної культури студентів університету як предмет і об'єкт дослідження. *Вісник Запорізького національного університету. Сер. Педагогічні науки*. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. Т. 1. С. 48–52.
2. Федурин К. С. Гендерный подход в современном образовании. *Молодежь и наука* : сб. материалов IX Всероссийской научно-технической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых с международным участием, посвященной 385-летию со дня основания г. Красноярска. Красноярск : Сибирский федеральный университет, 2013. URL: <http://elib.sfu-kras.ru/handle/2311/10546?show=full> (дата зверення: 15.06.2020).
3. Експертиза шкільних підручників : інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. О. М. Топузова. Київ : Педагогічна думка, 2016. 128 с.

FEATURES OF THE FORMATION OF UNIVERSITY STUDENTS' GENDER AWARENESS

Olena VASYLCHENKO
Zaporizhzhia National University,
elenapost@ukr.net

Despite the large number of scientific and practical works of domestic and foreign researchers on the implementation of the gender approach in our education, higher education, in particular, it is still influenced by gender prejudices and stereotypes.

That is why special attention should be paid to finding ways and factors to prevent negative phenomena among student youth, because university students are the most active part of society, which in the future will transmit their values not only in future professional activities but also in social, family and interpersonal spheres.

One such factor, in our opinion, is to advance the issue of gender awareness of university students.

Gender awareness is considered as a view of society in terms of gender roles and understanding how they affect the needs of women compared to the needs of men [1]. We understand students' gender awareness as their ability to understand situations of gender inequality that can reveal themselves in different people's activities. Thus, within the university environment, special emphasis should be placed on the manifestations of gender inequality in professional activities, in the workplace.

Such challenges include issues such as the pay gap between men and women, sexism, and various forms of workplace violence. We are convinced that the university as an agent of socialization of the individual can contribute to the formation of norms, models of behavior, perceptions of the image and behavior of men and women in future professional activities.

Thus, in order to achieve our goal, we identified the need to create an educational environment of the university where there is an exchange of ideas, improving mutual understanding between members of different sexes, developing skills of social

ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У ПЕРІОД ДОРΟΣЛІШАННЯ ОСОБИСТОСТІ <i>Руслана ЧП</i>	181
ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ЯК ПІДґРУНТЯ ШКІЛЬНОГО ВЕРБАЛЬНОГО БУЛІНГУ <i>Лілія ШИРОКОРАДЮК</i>	184
ЧИННИКИ ПРОФЕСІЙНОЇ КРИЗИ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВНИЧИХ ПРОФЕСІЙ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ <i>Тетяна ЯБЛОНСЬКА, Лілія СІРОХА</i>	186

РОЗДІЛ 4

**ГЕНДЕРНИЙ ВИМІР НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГА
В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

ФОРМУВАННЯ ГЕНДЕРНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНФОРМАТИКИ»: ПРАКТИЧНИЙ КЕЙС <i>Ольга БАРНА</i>	189
FEATURES OF THE FORMATION OF UNIVERSITY STUDENTS' GENDER AWARENESS <i>Olena VASYLCHENKO</i>	191
ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЯМИ, В ЯКИХ ВИХОВУЮТЬСЯ ДІТИ З ІНВАЛІДНІСТЮ <i>Олена ВІНОГРАДОВА</i>	192
GENDER ASPECT OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF THE FUTURE TEACHER IN COMBATING BULLYING <i>Tetiana HOLOVANOVA</i>	195
ГЕНДЕРНІ УПЕРЕДЖЕННЯ ВЧИТЕЛІВ ЯК ЧИННИК ДИСКРИМІНАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ <i>Ольга ВІНІЯРЧУК, Ольга КІЗЬ</i>	196
ГЕНДЕРНІ УРОКИ ЯК ФОРМА ГЕНДЕРНОГО ВИХОВАННЯ У ШКОЛІ <i>Оксана ГУБА</i>	200
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТА ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ <i>Галина ЖИРСЬКА</i>	201
ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО ПАУЕРЛІФТИНГУ <i>Тарас КИРИЧЕНКО</i>	203
ГЕНДЕРНІ ЗНАННЯ У ЗМІСТІ ПСИХОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ <i>Ольга КІЗЬ</i>	205